ఓం

శైలబాల

౧

శిథిలమై ఒరిగిపోయిన మండపాలు; ముక్కలై భూపతనమైన అంతఃపురాలు; కూలి వ్రీలిపోయిన గోపురాలు; పాడువడిగి తొర్రగులు పడ్డ దేవాలయాలు; తలక్రిందైన శిఖరాలు; రాలిన విగ్రహాలు ఒకనాడాంధ్రప్రపంచానికి శిరోమణియై శతు రాజ్యాలకు నిశ్ఛేద్యమై సమస్త దక్షిణాపథాన్ని ఏకచ్ఛత్రంగా ఏలిన విద్యానగర మహాపురము నేడు నామమాత్రమై, పెద్ద వస్తుప్రదర్శనశాలయై యాత్రికులను నిశ్చేష్టులను చేసి, కళ్ళనీరు నింపుతున్నది.

తన ఆనందాన్ని చీకుసల్పుతూన్న ఆ శిథిలత్వంలో ఏదారిని నడుస్తున్నాడో తెలియక, తిరిగినదారినే తిరుగుతూ, ఏదిచూస్తున్నాడో తెలియక చూచినదాన్నే చూస్తూ, కళ్ళకాంతులు శిలాత్వము పొందగా తుంగభద్రానదీతీరాన, పెద్ద ముళ్ళపొద పక్కనే నాగచంద్రుడు చదికిలపడ్డాడు.

నాగచంద్రుడు చిత్రకారుడు. రసానంద తన్మయుడు మహాశిల్పి గానంలో ఆ భయంకరాపస్థితి అతని జీవితాశయాలను భగ్నం చేసింది.

ఇంతలో వెనక ఎవరో అతన్ని తీవ్రదృష్టులతో పరికిస్తున్నట్లయింది— చైతన్యరహితుడై ఉన్న నాగచంద్రునికి ఆ చూపుల తీవ్రత చురుక్కుమని తగిలి మత్తువిరిగే మందిచ్చినట్లయింది. అతడు లేచాడు. వెనక్కి పరికించి చూచినాడు. పెద్దపొద; మరేమిన్నీ కనబడదు. ఆ అదృశ్యవ్యక్తి చూపులు చల్లనై తోచినవి నాగచంద్రుడు ఇదేమని పొదచుట్టూ చూచి. యేదన్నీ

కానక, పొగమంచు కమ్ముకున్న హృదయపథం మరిన్ని చీకట్లు అలుముకోగా, వెఱ్ఱివాని విస్మయం పొందుతూ, మళ్ళీ నదిఒడ్డున కూర్చున్నాడు. ఈసారి ఆతనికి నిట్టూర్పు వినబడింది నాగచంద్రుడు లేచి, సగము నిద్రమత్తు తెలుస్తున్నవానిలా తూలుతూ, పొదదగ్గరే నిల్చుని, పొదలోనికి పారచూచినాడు. అస్పష్టంగా మెడలో హారాల చప్పుడు నాగచంద్రుడు తూలి ముళ్ళడొంకలో పడబోయినాడు. స్పష్టంగా మళ్ళీ నిట్టూర్పు. అది ఘంటారావమై ఆతని మెదడులో మోగింది, నాగచంద్రునికి పూర్తిగా మెళుకువ వచ్చింది పక్కనే ఉన్న పందిరినుంచి చేతిగొడ్డలితీసి పొద నరకడం ప్రారంభించాడు.

బరెంక, గక్కెస, నాకిలత. అడవిమల్లె, పురుగుడు, పాలకగొ, చిట్టిరేగూ విపవిసా వీరభద్రుడై నాగచంద్రుడు అరజాములో నరికిపారవేసినాడు. సగము నరికిన ఆపొదమధ్య నృత్యము చేయబోయే శిలాబాలిక! పరువము పండించుకొన్న కోటి కోటి సంవత్సరాల యీడు కలిగిన దక్కను పీఠభూమి నల్లరాయిలో, స్నిగ్ధాతి స్నిగ్ధమైన చెక్కడం. శ్రీప్రపంచాన అందం ఏరితెచ్చి, చేర్చిముద్దపోసి ఆ బాలికామూర్తిని శిల్పించినారు. కోలమోము, లోతెరుగని నాసికామూలము. సమప్రవాహ పతనమైనరేఖ, రేకమందార మొగ్గవంపులో తిరిగి ఓష్ఠాంచలముపైన సుడి తిరిగిపోయింది. చిరునగవున వికసించబోయే ఆమె పెదవులు కొద్దిగా విడి వడి స్విన్నాలై, ఈవలావల కాశీగన్నెపు పూల చెక్కిలి గుంటలను అలంకరించుకొన్నవి. అధరము దిగువ నిమ్నమై, చిరుర సాల ఫలమైన ఆమె చిబుక మాధుర్యము గ్రీవశంఖాన ధారై చేరుకొన్నది.

ఆమె చతుర్భంగాభిరామ. ఆమె పరమకళనర్తకి. సన్నని బంగారు దుకూలమో ఏమో కటిప్రదేశాన ప్రేలాడే మొలనూలు మెలపులలో కలిసి

పోయి విద్యున్మాల అయినది. మంజీరములున్నూ, చిరుగంటలున్నూ అలంకరించిన ఆమె పాదము తరులతై భూమిమీద వాలబోతున్నట్లున్నది. ఆమె ఎడమపాదపు మునివేళ్ళపైన ఎగరబోయ్యే పక్షిలా నృత్యగతిలో ఆకాశపథ భంగిమతో ఉన్నది. అటూడే తాచుబాము దక్షిణహస్తము, అర్ధచంద్రికా ముద్ర; సవ్యహస్తము లోలముహంసముద్రిక; కంకణాలతో, గాజులతో, భుజభూషణాలతో, చెదిరిపోయే వేణీబంధముతో, పొంగాలయి ప్రేమవాహినీమూలాలై, కదంబపుష్పాలై, కలలనిధులైన వక్షాలపైన ఉబికే అనేకహారాలతో, నృత్యావేశ సవ్యసుందరమైన కాలాన ఒకక్షణికంలో, శిల్పిఒకడు శాంబరీవిద్యచేత శిలగా మార్చినట్లు ఆమె ప్రత్యక్షమైంది!

౨

నాగచంద్రుడు అలాగే నిలుచుండిపోయినాడు. అతని ఊహాపథాలు దాటిపోయిన శిల్పసౌందర్యం. తొందర తొందరగా ఆ విగ్రహంచుట్టూ ఉన్నడొంకలు నరికి పారవేసి, ఆ ప్రదేశం అంతా శుభ్రంచేసి, తుంగభద్ర లోనుంచి తన సంచిలోకలశంతో నీళ్ళుతెచ్చి ఒత్తుగా చల్లినాడు. వివిధ పుష్పాలు సేకరించి దండలుగుచ్చి ఆమె మెడలోను వేణీభాగంపైనఅలంకరించాడు. పూవులతో ఆమె పాదాలు పూజచేసినాడు. తనివితీరని చూపులతో ఆమెను చూస్తూ మోకరిల్లాడు అప్రయత్నంగా అతనిఫాలం చివురుజొంపాలలాలిత్యర మాపిస్తూ కఠినమై ఉన్న ఆమె పాదంపైని చేరింది. లోతెరుగని ఉత్కంఠ నాగచంద్రుని వణికించింది.

ఏమిది? అతని శిరస్సుపైన నాతిదూరానఉన్న ఆమె కుడిపాదము నెమ్మదిగా దిగుతూ అతని మూర్ధానికి కొంచం తగిలింది. నాగచంద్రుడు ఉలిక్కిపడిలేచి ఆమె మోముపైన తీక్ష్ణదృష్టులు పరిపినాడు. అతని కుడిచేయి ఆమె ఎడమమీగాలిపైన నఖంపచస్పర్శనందింది. ఇంతలో ఆబాలిక

చిరువులుగు ఎలుగుల నవ్వి ఒడలు కొంచం కదలించింది. బిగిసిపోయే హృదయంతో నాగచంద్రుడు లేచి నిలుచున్నాడు.

చైతన్యోదయ మవుతూ ఉన్న అస్నిగ్ధ నీలోపల శరీరాన తులివెచ్చ రక్తము జల జల పొంగెత్తి సమవిషమతలాల క్రొమ్మెరుగులుపులకించి సమస్తనాడుల స్పందించి మెత్తనిదారులై, కొంజివులై నవనీతమైపోయింది. చూస్తూ ఉండగానే ఆశరీరము, ఉదయసంధ్యాకాశములా క్షణక్షణం వన్నెలు మారుస్తూ, కపిశమై, పిశంగమై, శ్వేతమై, పాటలమై పీతమై పుటములో బంగారమై పోయినది, కర్కశమైన ఆమె కబరీభరము నల్లపట్టుకుచ్చుల వేణీభరమైనది. నగలు బంగారులై తళుకులాడినవి.

"తణికిటతోం" అని ఆబాలిక నాట్యమాడ ప్రారంభించింది. కాళ్ల చిరుగంటలు చతురశ్రగతి త్రిపుట తాళము వేసినవి. రాను రాను స్ఫుటమైన కంఠంతో___

లలిత లవఙ్గలతా పరిశీలన కోమల. మలయసమీరే
మధుకరనికర కరచ్యుత కోకిల కూజిత కుంజకుటీరే
విహరతి హరిరిహ సరసవసంతే
నృత్యతి యువతిజనేన సమంసఖి!
విరహిజనస్య దురంతే...

అని పాడుతూ ఆబాలిక అభినయిస్తున్నది. నాగచంద్రుని ముఖము విరిసిపోయిన దిరిసెనచెట్టుగా ప్రపుల్లమయింది. పొంకాలమై పొలుపుమీరిన ఆమె హస్తాల విన్యాసవేగము అడవి నిమ్మపూవుల పరిమళమయింది. చిరుచెమ్మటలు నఖాగ్రాలతో తుడుచుకుంటూ నాట్యమాడి, మధురమైన ఊర్పులు విడుస్తూ ఆ బాలికవచ్చి నాగచంద్రుని భుజాలపైన చేతులుంచింది. అతని దేహానగగుర్పాటులు మలయసమీరము రివ్వున ప్రవహించినప్పటి చెరువులో నీటికెరటాలలా పరువులిడినవి. విడివడి ఆమె పెదవులు పరిమళములో అతని

కపోలాలపైన అలమిపోయినవి. దివ్యయౌవనం విరిసిపోతూ పరమసౌందర్యం విరజల్లుతూ ఆ బాలిక చటుక్కున తనను ఆవరించినప్పుడు నాగచంద్రుని చేతులు అప్రయత్నంగా ఆమెను కౌగిలించుకోబోయి మరల వాలినవి.

" ఏమయ్యా! తుంగభద్రాతీరాన కూర్చుందాము రా " అని ఆమె అతని కుడిచేయి పట్టుకొని నదిగట్టుదగ్గరికి అతనికి దారి చూపుతూ అక్కడే వున్న ఓ నల్లరాళ్ళగుట్టమీద అధివసింపజేసింది. అతని పక్కనే ఆమె ఆసీనఅయింది

" నీ హృదయంలో నేనెవర్నా? అన్న ప్రశ్న మొలకెత్తింది! ఈ రాళ్ళన్నీ ఒకరకం చుట్టాలు నాకు. ఈ సంధ్యాశబలరాగంలో అవ్యక్తంగా కనబడే అమాంతంగగిరిపక్క ఒక్క చిన్నశిల నా పూర్వరూపం. ఈకథవిను !

" ఆనాడు ఎందుకో సార్వభౌముడు విచారమేఘంతో పొదువబడ్డ మలయగిరిశృంగం అయ్యాడు. అప్పాజీ పలుకులు ఆధీరుని హృదయానికి ఉపశమనం కూర్చలేదు. పెద్దన్నగారిపద్యాలు మేఘంలో ఉరుములయ్యాయి. పేరుపొందిన అందకత్తెల్ని వెలవెల పోవచేసే మావాళ్ళు భరతపయోరాశి మథించగా పుట్టిన అప్సరసలు. రాజులో రసజ్ఞతా చంద్రికలను ఉదయింప చెయ్యలేకపోయినారు.

" ఒకనృత్యాంగన. చెంగల్వరాయ సేనానాయకుల వలపుకత్తె, శ్రీకృష్ణరాయసార్వభౌములవారి ఆదరణంపొంది శ్రీవారి ఆగ్రహానికి గురైన తనస్వామికి ఉపకారం చేయచూస్తూ ఉన్నది. ఆమె తనకుమార్తెను పిలిపించి గజ్జెకట్టించింది, ఆబాలిక తిలోత్తమకు అందం నడకలు దిద్దగలదు. ఆటలో ఊర్వశికి అపరావతారం. అంతవరకూ, ఆమెకన్నె చెరవీడలేదు ఆబాలికను సార్వభౌమునికి సమర్పించడానికి తల్లి చెంగల్వరాయనితో మంతనం సలిపి అదను చూస్తున్నది ఇంతకన్న వేరేసమయంరాదని ఊహించి ఆనట్టువరాలు తనకుమార్తెను సభలోకి ఉత్సవములతో కొనివచ్చింది.

"ఆ మేళానికి గురువు అమ్మసాచార్యులవారు. చక్రవర్తికి జోహార్లుచేసి, 'మహాప్రభూ! దివ్యనృత్యేశ్వరు పాదాలకడ పూజచేస్తూ విద్య నభ్యసించిన ఓ అప్సరోంగన దేవరరాజ్యంలో ఉద్భవించింది. ఆబాలిక భరతంలో పదహారు సంప్రదాయాలూ నేర్చుకొన్నది. ఆమెవిద్య అపర దేవేంద్రులైన సార్వభౌములు దివ్యచిత్తాన అవధరింతురుగాక! రాజ రాజేశ్వరుల హాసాంచలసుమమలా కన్నెపైన ప్రసరించి ఆమెను పవిత్రను చేయునుగాక!' అని నివేదించుకొన్నాడు. మహారాజులుంగారు అంగీకార సూచకంగా తల పంకించారు.

"అర్ధచిటికలో క్రొక్కారు మెరుగుతీగలా ఆబాలిక చక్రవర్తిఎదుట నాట్యాన సాగిలపడి, ప్రభువు "లే" అనేవరకూ భూమిపైన ప్రాలిన చంద్రకళలా, పచ్చికలో ప్రసరించే కేతకిపన్నగిలా ఆ సభాచంద్రశిలాతలముపైన అట్లే పడిఉన్నది. మహారాజు కనుసన్న అయినది. ఒక్కుమ్మడిగా తోలుతిత్తి శ్రుతులతో ఒకవిపంచి ఒకకిన్నెర, ఒక సైరంధ్రి పక్క వాద్యాలయినవి. దశావతార కథనముఎత్తుకొని హంగు చేసే గణికలు తాళాలు వాయిస్తున్నారు. మృదంగం పూర్ణలయావతారమైనది. రసము తోలుకాడే ఒక్క విహంగనృత్తగతిలో ఆబాలిక సుడిగాలిలా లేచి:—

'ప్రళయ పయోధిజలే ధృతవానసి వేదం
విహిత వహిత్ర చరిత్ర మఖేదం ధృతవానసి వేదం.
కేశవ, ధృతమీనశరీర, జయ జగదీశ, హరే!
క్షితి రతి విపులతరే తవ తిష్ఠతి పృష్ఠే
ధరణి ధరణి కిణ చక్రగరిష్ఠే తవ తిష్ఠతి పృష్ఠే
కేశవ, ధృత కచ్ఛపరూప, జయజగదీశ,హరే!...

అని పాడుతూ అభినయించి సభను సమ్మోహనం చేసింది."

3

నాగచంద్రుడా బాలికమాటలు వింటూ, సంభ్రమాశ్చర్యాలకు లోనౌతూ, తుంగభద్ర నీళ్ళు చీకట్లు తొలుస్తూ ఉండడం కనుగొంటూ, ప్రణయపూజావేశ డౌతూ, ఆబాలిక అందాలమోము పరికించి చూస్తూ, దగ్గిరగా అధివసించిన ఆమె యౌవనానందానికే సమ్మోహితు డౌతూ, నిలువునా పులకిస్తున్నాడు.

" ఈప్రదేశం నన్ను దివ్యానందంలో పరవశుణ్ణి చేస్తున్నది!"

"సార్వభౌముల కాలంలో ఇక్కడేఒక్క శిల్పమందిరం ఉండేది."

నాగచందుని డామెవంక చకితుడై చూస్తూ, "ఈతుంగభద్రానదీ సౌందర్యము ఏలాంటి దివ్యస్మృతులు మొలకలెత్తిస్తున్నది!" అన్నాడు.

" నీహృదయ సౌందర్యమున్ను అలాంటిదే."

" సుందరతరమైన నీరూపజ్యోతి నన్ను పాదాక్రాంతుణ్ణి చేసుకుంటూంది!"

" అయితే నాకు హృదయం లేదంటావా, ప్రభూ?"

"ప్రభూ! ప్రభూ!" అనుకుంటూ నాగచంద్రుడు విస్మయం పడ్డాడు.

" నీహృదయం నాఊహ కందరానిది "

"పణ్యస్త్రీకి హృదయం ఉంటుందా స్వామీ?"

" సర్వప్రపంచానికీ సౌరభాలు చూరలిచ్చిన పణ్యస్త్రీల హృదయాలు వందనీయాలు."

"హేళనా ప్రభూ?"

" హేళనా? నీ ఆవిర్భావం ఇంతవరకు నన్ను అచేతనుణ్ణి చేసింది. ఏ అందాన్ని నేను ఊహ చేసుకోలేకుండా ఉన్నానో, ఏ అందం నాకు ఇంతవరకూ ప్రత్యక్షంకాలేదో, ఏఅందం ఉంటుందని భావించి భావించి, దేహం పరవశం కాగా, హృదయం ద్రవించిపోగా, నా ఆత్మ స్వార్పణం

కోసం ఎదురుచూస్తున్నదో, ఆ అందం ఈనాటికి నీలో చూసిన నాకు హేళనా ప్రణయదేవీ?

ఆ బాలిక అతని ఒడిలోకి వాలిపోయింది.

నాగచంద్రుడు ఆవేశంతో, పూజ్యభావంతో ఆమెను బిగియార కవుగిలించుకొన్నాడు. ఆముహూర్తము అతిపవిత్రమైనది. ఆసంశ్లేషములో వారిప్రేమ మరీ గాఢమై మధురాతి మధురమైనది.

“ దేవీ! దేవీ! ”—గద్గదమైన అతని గొంతుక అతి ప్రేమపూర్ణమైనది. ఆమె కంఠం నుంచి అదృష్టమైన విచారస్వనము వినిపించి అతని శ్రవణాలకు భూకంప నిస్వనమైంది!

“ ఏమీ! ఏమిటిది! కళ్ళనీళ్ళు నింపుకున్నావే! నీబంగారు దేహాలత వణుకుతూ ఉన్నదేమిటి? ఈ విచారమెందుకు? పవిత్రమూర్తీ! ”

“ నీపూజ నన్ను మూలానికి కదులుస్తున్నది. రూపం అమ్ముకొని బ్రతికే మేము ప్రేమమాధుర్యము రుచియైనా ఎరగము. నన్ను పూజాపీఠమెక్కించి పరవశురాల్ని చేస్తున్నావు!”

“ విద్య నాలో వ్యక్తమౌతూవున్న ఇంతనాటినుంచీ ఒక అద్భుత మూర్తినీ, ఆమూర్తిని ఆవరించి ఉండే ఓ విచిత్ర హృదయాన్నీ, అసర్వాన్నీ ఆవరించి పూరించుకొని ఉన్న పవిత్రాత్మను ఉత్కృష్టాశయం చేసుకొని నేను ఆదేవికోసం లోకాలు గాలిస్తూ, నాహృదయం దేవాలయం చేసుకొని పూజాద్రవ్యాలతో అంతులేనియాత్ర చేస్తున్నాను ”

“ ఆ ఆశయం మృగతృష్ణామాత్ర మేకదా ప్రభూ! ”

“ నిజమనుకొనే ఈ ప్రపంచానికన్న మృగతృష్ణ ఎక్కువ నిజం కాదా దేవీ!” అంటూ నాగచంద్రుడా విచిత్రబాలికను మరీగాఢంగా కవుగిలించుకొన్నాడు. ఆ అమృతమూర్తిని అలముకొన్న పరిమళాలతో వివశుడయ్యాడు.

" చక్రవర్తి పరమేశ్వర పదజనిత మైనట్టిస్సీ, నందికేశ్వరసముపదిష్ట మైనట్టిస్సీ, భరతమహర్షి ప్రచారిత మైనట్టిస్సీ, ఏవిద్య ఉన్నదో, ఆ మహా కళనాడు ఆ బాలికలో మూర్తిభవించి, వికసించడం కనుగొన్నాడు."

నాగచంద్రుడు విప్పారిన నయనాలతో ఆమెను తిలకిస్తూ, "దేవీ! ఆ బాలికవు నువ్వుకావుగదా" అని అడిగినాడు.

"ప్రభూ! నేను కానని చెప్పనా, అవునని చెప్పనా?"

ఈషదవనత మైన ఆమె మోమును నాగచంద్రుడు చుబుకముపట్టి లేవనెత్తుచూ "దేవీ, నీ పెదవుల్లో మందహాసలేశమన్నా నర్తించకుండా నన్ని విచిత్ర స్వప్నంలో తేలుస్తున్నావా?" అన్నాడు.

ప్రభూ! నా సర్వస్వము నీకు పూర్ణార్పణం చేస్తున్నా, ఈదివ్యక్షణాలు, స్వప్నమో నిజమో నాకే తెలియకుండా ఉన్నవి."

" ఈ దివ్యస్వప్నమే ఎప్పుడూ నిలిచి ఉండరాదా!"

"అవును ప్రభూ!"

అని నిశ్వసిస్తూ, ఆబాలిక—"ఆన్ధ్ర్యము సార్వభౌమునికి ఆనందం నివేద నిచ్చింది. ఆరాత్రి—" అన్నది.

"ఆరాత్రి?"

" సార్వభౌముని అంతఃపురానికి ఆ బాలికను పంపడమయింది" నాగచంద్రుడు కూలిపోయినాడు. అతని చేతులు వాడిపోయిన తామర తూళ్ళయి వాలిపోయినవి. ఆతను నిట్టూర్పువిడుస్తూ ఆ నల్లరాతిమీద తల వాల్చాడు. " ఇక వినలేను దేవీ! "

"ప్రభూ, నేను పణ్యస్త్రీని. "

"నిన్నా రాత్రి పంపినపాతకులు భ్రష్టులు, పిశాచాలు!"

"ప్రభూ! అతిహీనకులంలో జన్మించిన మా పాపహృదయాలు పవిత్రం కాగలవా? సార్వభౌముని క్రీగంటిచూపు మమ్మల్ని అప్సరసల్ని చేయదా!"

"మీరు దివ్యజన్మలే దేవీ! మిమ్మల్ని అనుభవించే అనీచాతినీచులు_"

"ప్రభూ. విను_ సర్వాలంకారాలతో వాసకసజ్జికనై, మహారాణినైనట్లు ఉప్పొంగిపోతూ, చక్రవర్తిరాకకై ఎదురు చూస్తుంటిని. ముహూర్తాలు గడచినవి. కోటలో ఘంటారావాలు మోగుతున్నవి. అర్ధరాత్రి తూర్యారావాలు తృతీయయామపు ఢంకానినాదము వినబడుతూనే ఉన్నవి. అంతఃపురాలన్నీ నిశ్శబ్దంలో జోగి ఉన్నవి. ఆ చిన్నమాంబారసికుడు రాలేదు. నాహృదయంలో దవానలం చిగురించింది. లజ్జతో కుంగిపోయాను. ఆ మహాపరాభవంలో వైతాళికుల హెచ్చరికలు, వందిమాగధులపాటలు నాహృదయకుహరంలో బ్రహ్మాండము పగిలినట్లు ప్రతిధ్వనించి, ఒళ్ళు తెలియని మూర్ఛలో మునిగిపోయినాను.

నాగచంద్రుడు చివుక్కున లేచి కూర్చున్నాడు

"సార్వభౌముని సౌజన్యము నేనొక్క క్షణమాత్రం సందేహించాను నువ్వంతఃపురంలోకి వెళ్ళినసంగతి మహారాజుకు తెలుసునా?"

"ఈ పణ్యస్త్రీకి అంత విచారణ చేసేయోగ్యత కలదా ప్రభూ! చిన్నమాంబాదేవి సరససల్లాపానందుడైన చక్రవర్తికి. ఆ దేవిపైన ఏదో కారణంచేత కొంచెం కోపంవచ్చిందనీ, ఆనాటి నా నాట్యం ఆయన హృదయంలో సందేహాన్ని వెన్నెలై చీకట్లు పారద్రోలిందనీ, సభనుంచే, అటుపట్టునే మహాప్రభువు చిన్నమాంబాదేవి అంతఃపురానికి పోయి క్షమాపణ వేడి ఆమెను అనునయించినాడనీ తరువాత నేను విన్నాను."

"చెంగల్వరాయని దుశ్చేష్టితమనుమా దేవీ ఇది!"

"అయిదురోజులవరక, తీవ్రజ్వరంలో ఉన్న నాకు స్ఫుటాస్ఫుటంగా

మొలకువవచ్చింది. నృత్యం నాటి ఆసభలో రాజశిల్పి శిష్యులతో వచ్చి ఉన్నాడట. ఒకశిష్యుడు_ ఆవందరసైక జీవి. దివ్య సౌందర్యానందుడు___ ఈపాపిని ఈమె నాట్యాన్నీ చూచి వర్రి ప్రేమలో మునిగిపోయినాడట___"

"మునిగిపోవటం అబ్బురమా దేవీ?"

"ఆబాలిక ఆజ్వరంతో కృశించికృశించి - నువులను నాలోకలయించు..."

ఆమాట ముగించకుండానే నాగచంద్రుడు ఆశిలాబాలను, చెమర్చే కన్నులతో దరికి చేరదీసుకొని ఆమోము తనహృదయాని కద్దుకొని ఆమెతల కన్నీటితో తడిపినాడు.

తూర్పువ కొండలపక్కనే ఎర్రనై నాగచంద్రుని సంతోషరాగములా చంద్రబింబము ఉదయించింది. తుంగభద్రనీళ్ళు శిలాబాల హృదయములా కెంపుజీరలు సాగినవి. సర్వప్రపంచము జ్యోత్స్నానందంలో వివశత్వమొందింది.

ఆశిలావేదికపైన నాగచంద్రుడు మెత్తనితల్పము అమరించి ఆబాలికను అధివసింపచేసినాడు. ఆమె మోమును తనివితీరగా సారకిస్తాడు. ఆమె సౌందర్యరేఖల చేతులు హృదయాని కద్దుకొని దూరాన్నుండి దగ్గరనుండి గమనిస్తాడు. ఆమె లావణ్యము పుడిసిళ్ళకన్నుల కద్దుకుంటాడు. ఆమె ఇంకనూ శిలాబాల కాదుగదా అన్న అనుమానము వీడని చూపులతో, స్పర్శతో కదుష్ణతను, కాంతులను పరిశీలిస్తాడు.

ఆమె చిరునవ్వుతో, సిగ్గుతో కొంచెము వంచిన మోముతో, నీలాల జాలరులైన కనురెప్పల టుననుండిన అతని ఆనందము తనహృదయాన్ని నింపుకుంటూన్నది.

నాగచంద్రుడు ఆమెమొనుట మోకరించి, "నువ్వు నాస్వప్న బాలవు. నాజీవితాధిష్ఠాన దేవతవు. నేను తుంగభద్రను, నీవు కృష్ణవు" అని ఆమె ఒడిలో వాలినాడు.

౪

అతడా ఆనందతన్మయత్వంలో, తమి నిండిన హృదయముతో, అగణావిర్భావమును గుర్తింపలేదు. మాల్యవత్పర్వత సానువులపైన ఒక రెప్పపాటు తనరథము ఆపి కర్మసాక్షియైన సూర్యభగవానుడు ఆనూత్న దంపతులపైన తన అరుణకిరణ కుంకుమాక్షింతలు, చల్లినాడు సుఖపారవశ్యముద్రితాలయిన కనుదమ్ములతో, చెదరిన ముంగురులతో, సడలిన వేణీభరంతో, తన హృదయతలముపైన కలువపూదండలా వాలిఉన్న శైలబాలలోని తీయని వన్నెను నాగచంద్రుడు అరమోడ్పుకనులతో ఆస్వాదిస్తున్నాడు. అలసాలసాలయిన వేళోక తెమ్మెరలు తుంగభద్రాతరంగ శీకర శైత్యాలతో ఆయితమైవచ్చి శైలబాల ముంగురులను పాపటను చక్కనొత్తుతూ కనుదమ్మి రేకులను ఇంచుమించు విప్పసాగినవి. నాగచంద్రుని కంఠాన పెనవేసికొన్న బాహులతో ఇంచుక సడలించి, చటుక్కున కళ్ళు తెరచి తల ఇంచుక ఎత్తి ఆమె అతని మోము తిలకించినది. ఆమె చూపులలో నునుసిగ్గులు చిరుకెరటాలై ఆనంద కాంతుల మిల మిలలాడి, అంతలో ఆమె రెప్పలమాటున అదృశ్యములైనవి. అర్థపూరితాలైన చిరునవ్వులు ప్రసరిస్తూ అతడామెను గట్టిగా హృదయాని కదుముకున్నాడు

రూపవిలాస ముగ్ధలైన శిల్పుల ఆనందము రూపలయాన్ని కోరుతుందా? ఉత్కృష్టరూపాన్ని సృష్టించే ఆశయంమాత్రం శిల్పుల తపస్సు కాదా? అల్పదోషమైనా ఎరుగని రూపోత్కృష్టాన్వేషణకు ఫలము ప్రాకృతజనులు కోరే దేహానందము మాత్రమేనా? రూపురేఖలు పొదిగించుకొనే వికాసము నులివెచ్చని దేహాంచే బంధికమైనదా! ఏమిటీ విచిత్ర సంఘటనం!

"ప్రభూ! మీ శంకిత హృదయాన్ని ఆవరించిన తెరను తీయలేను, కాని, సంశయాలెరుగని ఆతురుణి శిల్పి సభలో నన్ను చూచిన ముహుర్తానా

న్నుండి ఉన్మత్తుడై పోయినాడట! ”

“నువ్వు మూర్తీభవించిన సౌందర్య సర్వస్వానివి! ”

“ అపకృతి లేనిదివ్యసౌందర్యము స్వప్నమాత్రము ప్రభూ!”

“మనోరథప్రాయమైన రూపానికి రేఖలులేవు. మూర్తి లేదు. మూర్తించుకోగలిగిన ఉత్కృష్టరూపమే శిల్పికి ఆశయం. తీర్థాలు తిరిగిన ఈనాడు ఈనాడు ప్రత్యక్షమైనావు. ”

“ ఆనాడు కాదా ప్రభూ!” అంటూ కంఠాన భుజలతలు పెనవేసి కన్నులలోకి చూపుల చొనిపి హృదయాన్ని మేలుకొలుపుతున్న శైలబాలను కంపించిపోతున్న కరములతో ఎడంగా చాదిపట్టి దేహమనఃప్రాణాల్ని చూపులలోకి తెచ్చుకొని, ఒక్క నిమేషం ఒరసిచూస్తూ, సుఖస్వప్నంనుంచి లేనలేక నిద్రలేస్తున్న వానిలా “దేవీ! ఎన్నాళ్ళకు! ఎన్నాళ్ళకు!?” అంటూ ఆనందమూర్ఛితుడైనాడు నాగచందురుడు.

తుంగభద్రా తరంగాలవంటి కరతలాలతో ప్రియుడిమేను నిమురు తూన్న శైలబాలను—ఒక్కసారిగా హత్తుకొని, “దేవీ, స్వప్నం కాదుకదా?” అంటూ హృదయానికి అదుముకొని “దేవీ! మధురతరమైన మన కథనము నన్నింక చెప్పనీ” అని నాగచందురు డన్నాడు.

“నిన్ను చూచిననాటనుంచీ నీస్వరూపాన్ని పరువాలు నింపుకొన్న నీలగ్రావంలో మూర్తింప నారంభించాను.

“ ధన్యను. ”

“ నీజన్మలో ఎప్పుడున్నూ మీయింటికి వచ్చేవాడను, జీవవర్ణాలు వెలిగే వివిధపుష్పాలు సేకరించి, రసహృదయా లయిన ఫలముల కాన్కలతో దిన దినమూ మీ మేడకు వస్తూ, నీకవి అర్పించుకొన్నాను. ”

ఫలములే కాదు. నీ ప్రణయమే ఔషధానికి అనుపానం చేశావు.”

"దేవీ, నేను సంకల్పించిన శిల్పమూర్తికి నా ప్రేమరసంతో మెరుగులు దిద్దుకొన్నాను. ఎంతరసభావన ధారపోసినా, మూలానికి నా నిర్మించినప్రతిమ బింబమాత్రమే అయిపోయిందని సిగ్గుపడ్డాను. నీనయనాంచలాల మెరుపులూ, నీ మందహాసాల శీతద్యుతులూ, ఆనాటి నీనాట్యభంగిమలో సౌకుమార్యమూ, హృదయాన పదిలించుకొని తెచ్చినాటంకంపు మొనతో మలిచి, నాశిలాబాలకు అందిచ్చుకున్నాను. నాపూజాకల్పనం నీయెదుట నిలవడానికి నాకు ధైర్యం చాలిందికాదు."

"శిల్పిశేఖరా! నాపత్ని యేది,? అని నేను దినదినం ప్రశ్నించేదాన్ని ప్రభూ!"

"తేరుకొంటున్న నీ ఆరోగ్యానికి భంగం కలిగించలేక —"

"దినములు గడుపుతూండే నేనొకనాడు పట్టుపట్టినాను వాస్తానని కాదుపి యూ?"

"దేవీ! ఆ దారుణకథ మళ్ళా ఎందుకు స్మరిస్తావు?"

"ప్రభూ! ఉండు. నేను ఎవరువారించినా వినక, ఒకనాడు పల్లకీలో బయలుదేరాను నువ్వు నరికివేసిన పెద్దపొదే నీ శిల్పమందిరం కూలగా బయలుదేరినది. ఆశిల్ప మందిరానికి ఆపరాని ఉద్వేగంతో, నిలువలేని ఉత్కంఠతో పల్లకీ దిగివచ్చి నా ప్రతిబింబాన్ని చూచాను. నారూపంలో నాలో ఉండేలోపాల్ని సవరించుకొని దివ్యత్వం దాల్చిన సౌందర్యం ముందు లజ్జించి, నిశ్చేష్టనై చాపకట్టులా పడిపోయాను."

"దేవీ! నాశిల్పబాలకు నేను పోయలేని ప్రాణాన్ని నీ వప్పుడర్పించి నన్ను ధన్యుణ్ణి, అధన్యుణ్ణికూడా చేశావు."

"ప్రభూ! ఆ విగ్రహాన్ని చూచి నేనునీపై మగంభీరతనూ విశ్వాసమూ

హాన్నీ తెలుసుకొన్నాను. నా తుచ్ఛదేహాన్ని వదిలేసి, నా దివ్యరూపంలో చేరుకొని తర తరాలనుంచీ నీకోసం ఈమందిర శిథిలాల్లో ఈ నదీతీరాన తపస్సు చేశాను. "

౬

పవిత్రాలైన మూడు రాత్రిళ్ళు లిప్తలై జరిగినవి. దీర్ఘాలు. అర్ధనిమీలితచకోరాలు. వెలుగు లీనుకుగంగ నయనాలైన ఆమె నేడదకన్నులు తనివి తీరని చూపులపూవుల పూజతో తన్ను నింపివేస్తున్నప్పుడు, సరసమై స్పష్టమై; సున్నితమై, దివ్యరేఖలు కలదై, నులువెచ్చనై, ఉదయారుణ కాంతిలా మెరిసిపోతున్న ఆమె శరీరసౌందర్యము తన్ను నుడిగుండంలా, చంద్రకిరణంలా, వికసించిన మల్లికావనంలో సువాసనలులా చుట్టివేస్తున్నప్పుడు, ఆమె తనలో లీనమై పోతున్నప్పుడు, కోటిపాటల కుసుమాలలో మధువుల వాకలు ఆమె పెదవులు తన పెదవుల గాఢమైవతమిలో చుంబించేటప్పుడు. నాగచంద్రుని దివ్యానంద తన్మయత్వము, కోటి ఉద్యానాల సౌరభాలొక్క బిందువులో సమాహృతాలయినట్లయినది_

అది నాల్గవనాటిరాత్రి_ సంపూర్ణ పూర్ణిమాజ్యోత్స్న తుంగభద్రా తోయాలపై పన్నీటి పరిమళాల తుంపురు చల్లుతున్నది.

ఆ ఉత్కృష్ట యువయుగ్మానందంలో లయమై లోకమంతా నిశ్శబ్దమైంది.

వారిరువురూ యుగాలనాడు ఏమహాతారలలో ఉద్భవించి యాత్ర [illegible] భూమి క[illegible]దిన కిరణద్వయమో!

“ఓ కళాధిష్ఠానదేవా, సుధాకరసార్వభౌమా! పూర్ణతతో తూగే సౌందర్యబాలకై కల్పాలలో తపస్సు చేసుకొన్నాను ఆమెను సందర్శించుకున్నాను పరిపూర్ణతను చేరే సౌందర్యమూర్తిగా సృష్టించుకొన్నాను. రూపరేఖా కాంతిసౌందర్య సంపూర్ణత్వాన కలిగే అద్భుతానందం ఒక క్షణికము మాత్రము ఈ సౌందర్యం, ఆ ఆనందం. ఈదివ్యానిమేషమూ అనంతం చెయ్యవోయి ప్రభూ!” అని మహాయోగవంతమైన అభ్యర్థనము చేశాడు నాగచంద్రుడు!

ఒక చిరుమబ్బు చంద్రబింబాన్ని ఒక లిప్తమాత్రం కప్పినది. లోకము ఒకలిప్తమాత్రము గాఢాంధకారమయమైనది.

ఇంతలో దిక్కులు స్పష్టమై మళ్ళీ చంద్రకాంతులతో తళతళలాడినవి

శిల్పబాల యథాప్రకారం శిలావిగ్రహమై అనంతనాట్యమొనరిస్తున్నది. నాగచంద్రుడు మోకరించి ధ్యానసంభంగిమలో ప్రణమిల్లి స్వరూపాన ఆమె ఎదట కాలశిలా విగ్రహాకృతిలో ఘనీభూతుడైనాడు.

తుంగనది ప్రవహించింది.